

עולם ההלכה

מכון סמיכה
ניישו ככל אחד
נורם החכמה

גיליון ע' | שבט קודש פ' בהר-בחוקותי | כ"ב אייר תשפ"ו

עולם התשובה

לקט שאלות ותשובות

עולם המורה

הרב מנחם מענדל צירקינד, משיקאנא

Can a Kohen Become Tamei Twice?

Rabbi M.M Prescott Rosh Yeshiva Machon Smicha

In recent weeks, we discussed the minhag of some Kohanim who visit kivrei tzaddikim, despite the apparent prohibition of "lenefesh lo yitama be'amav." The practice is mainly justified by the novel principle of kivrei tzaddikim ein metamin, a position that has been sharply challenged by many poskim.

As a closing, we note several secondary sevaros that have been suggested as possible grounds for reliance. While none are broadly applied, they are substantive enough to merit consideration.

One such point is the practical reality that today virtually all Jews, including Kohanim, are tamei meis. This status is unavoidable and presently irremediable. Without the ashes of the Parah Adumah, taharah from tum'as meis is impossible, as tevilah alone is insufficient. Consequently, all are presumed tamei meis, with no practical method for taharah.

This said, a fundamental question can be raised: If a Kohen is already tamei meis, why is there an issur in becoming further tamei? On a deeper level, what halachic change, if any, occurs when a tamei meis touches a meis for a second time? If his status remains, what is the reason for this issur?

This issue is addressed explicitly in the Gemara.^[1] A beraisa discusses a Kohen^[2] who is carrying a meis and is handed another meis. Is he liable for malkus for contact with the second meis? The beraisa concludes that he is exempt, based on the passuk "lo yitameh... l'heichalo"—the Torah frames the issur in terms of chillul – desecration; once the Kohen is already tamei, the additional tum'ah does not generate further desecration.

However, the Gemara brings a machlokes regarding the scope of this exemption. Rabba interprets the beraisa at face value: once a Kohen is tamei, there is no further prohibition in becoming tamei again. Rav Yosef, however, limits the ruling to the case illustrated in the braisa where the Kohen is actively in contact with a meis—in the midst of "receiving" tum'ah. Once the Kohen separates from the meis, the issur reinstates, despite his remaining tamei.

The reason is because there is a distinction between the level of tum'ah while in direct contact with a meis versus after separation.

Continues on page 3

מקרבן לתורה ולא ח"ו לקרב התורה להן ידוע גדול ההבדלה שלא לשנות שום דבר מתורת ה' על דעת להקל על המקורבים לתורה בטענות שונות ומשונות ודמיונות, ולטעון ע"ד שמותר "לחללו שבתו אחת

כמה דברים אודות רב מורה הוראה בתורת רבותינו אדמו"ר חב"ד זי"ע

Part 15

בכדי לקיים שבתות הרבה"כ כ"כ בזכו. ובלשון כ"ק אדמו"ר במכתב,^[1] וז"ל "שהרי כתבתי והדגשתי כ"פ, שזהו מנקודות היסוד בתורת ה' ומצותיו, וביחוד תורת החסידות המבארת, שצ"ל אהבת הבריות ומקרבן לתורה, ולא ח"ו לקרב את התורה ומשנה אותה כמתאים אליהם, ועוד הוספתי, שבכלל פס"ד שבתורה הרי זה רצונו של הקב"ה, [והרי מפורש זה בתורה"ק וביחוד בתורת חב"ד בכ"כ מקומות], ומובן וגם פשוט שאין לבו"ד לעשות מסחר ח"ו ברצונו של הקב"ה וכו".

ובמכתב אחרת^[2] "יהי רצון אשר ממנו יראו וכן יעשו גם שאר רבני ארצוה"ב בהכירם את תפקידם האמיתי קירוב בני עדתם לקיום התורה ומצותי בפועל, שכל שאר עניינים (וכמו דרשות בקורי בע"ב וכי"ב) אינם אלא טפל ודרך למילוי תפקיד האמור, והרי ידוע אשר בענין הרבים, הנה חסרון בכיוון אפילו כחוט השערה, נכפל פי כמה ע"י שחסר לעשיירות ומאות אנשים, וק"ל.

וכבר ראו במושח בארצוה"ב, אשר כשדורשים מהבע"ב וביתם, תורה ומצות בלי פשרות, תורה תמימה ושלימה, לא לבד שאינם נרתעים, אלא אדרבה שמחים שאומרים להם האמת במילואו. ואפילו אותם שאינם מוכנים לקבל דרישה זו ככל הצורך מתרשמים, ובמילא פועל זה עכ"פ למילוי חלק הדרישה, וזה עצמו נותן מקום שמזמן לזמן ידרשו מהם הוספה ועוד הוספה, משא"כ כשבאים מלכתחלה בפשרות וכו'..."^[3]

ועוד מ"ש רבינו^[4] בתפקיד הרבנים בימינו במיוחד, וז"ל הק' "כי לא כתפקיד הרבנים לשעבר - תפקיד ואחריות הרבנים בימינו.

בימינו אלה, ימי העלם והסתר, ובלבול מוחות מבהיל - על הרב להכריז ולחזור ולהכריז, אשר "התורה הזאת מועתקת מאת הבורא הש"י לא מזולתו ועלי" אין להוסיף וממנה אין לגרוע לא בתושב"כ ולא בתושבע"פ" - אשר עיקר תושבע"פ - הם דיניי ישראל "עמודי ההוראה" "התקנות והגזירות והמנהגות" שהורו בהם לרבים - ומיסודי דתנו הוא.

ומה שאסרה תורה בתקופות מלפנים - אסור הוא גם עתה ובארצות הברית גם כן, ואפילו אם מי שהוא ימציא מאה וחמשים טעמים לטהר את כו' (עירובין יג, ב. ראה שם) - האיסור בתקפו הוא.

וגדל הכרח מילוי תפקיד זה עוד יותר בשנים האחרונות, אשר בחמלת ה' על עמו ישראל, נכנסה התעוררות חזקה בלבבות כמה וכמה מהדור הצעיר לבקש את האמת לאמתו, מהם כאלה שכבר עמדו על האמת, היא תורתנו תורת אמת, עד כדי שינוי אורח חייהם במעשה בפועל בחיי היום-יום, מהם ההולכים בכיוון זה, אבל עדיין לא הגיעו למחוז הפצם, ומהם - אשר רק מרגישים בעצמם שנמצאים הם בחלל ריק מבלי כל משען ובסביב בחיים עליו וכלו לעמוד איתן - ומצפים ומייחלים אשר יבוא מי שהוא ויבארם את הנעשה אתם ועמידם כקרן אורה.

הצד השווה בכל שלשת סוגים אלו הוא - שעניינם נשואות אל הרב ומנהיגם להורותם וללמדם את האמת כמו שהיא - תורה שלימה ותורה תמימה, בלי פשרות, שהרי כל פשרה בשקר יסודה ושקר מהותה.

אשר התעוררות זו וצפי' זו מגדילות פי כמה אחריות כל רב וחובתו, ובפרט זו של הרב הצעיר אשר גדל באותה הסביבה בה גדלו ונתחנכו אלו שנתעוררו לאמת - חובתו וחכותו להודיעם יהדות אמתית ושלימה בלי פשרות. וכהוראת הש"ע בתחלתו - ולא יתבייש מפני המלעיגים. וגם אל יחת מפני הטענה הידועה אשר כל העדה כלם קדושים ואין לחלק ולעשות מחיצות בין תנועה אחת בדת לשני'.

אף שהשני' עושה שנויים בתורה, ונפסק דינה אשר אינה תנועה בדת כי אם תנועה לוחמת בדת משה וישראל ומרבה כפירה בישראל.

שעת הכושר היא וצו השעה לחזק יסודות התורה והמצוות על טהרת הקדש, שכן גדול כח התשובה וההתעוררות השורר במחנה בני ישראל, וחלילה להתעלם מהשבים, או לדחותם בלך ושוב מחר ומחרתיים ולאחר זמן, או לאכזבם בפשרות. וכל יום וכל שבוע שעוברים - לא די שזהו העדר התיקון, אלא גורם גם להירוס וחורבן, שהרי מהנהגת הרב לומדים אנשי הקהלה והבע"ב בכלל על ערך התורה והמצוה וחשיבותם שהרב צריך להיות נושא דגלם. ואין נפקא-מינה בענין זה מהו טעם שתיקת הרב, אם הוא מיראתו פן יחסר לחמו, או פן יחסר מכבודו, או פן יחסר במספר האנשים המשכימים לפתחו - כי

מבוך סמיכה – עולם ההלכה נגיש לכל אחד

בכל אופן, שתיקתו מתפרשת כהודאה לצד שכנגד ושיטתו, הורדת התורה מקדושתה והתאמתה לתנאי הזמן והמקום -

שיטה אשר הובילה בעבר ומובילה גם עתה - ישר, דרגא אחר דרגא, לשמרנות (קונסררוטיוו), רעפארם, התבוללות וטמיעה כליל ר"ל.

כל רב ענינו ותקפו הוא - אשר שליח הוא למסור דעת תורה, שליחות עמודי התורה, ראשונים וראשוני ראשונים עד לסמוכין איש מפי איש עד משה רבינו שקבל התורה מסיני - שלוחו של מקום.

שליח נאמן שאינו משנה בשליחותו, יש לו הכוח והתוקף של המשלח וכמזר"ל שלוחו של אדם כמותו, ולמעלה בקודש, עד, כביכול, של אדם העליון אשר על הכסא** אשר הוא האומר לכל תלמיד ותיק: ואשים דברי בפין.

שליח המשנה בשליחותו - צרון עצמו ובכח עצמו הוא עושה, רצונו וכוחו של בשר ודם קרוץ מחומר, עליו נאמר ומותר האדם מן גו'.

ואם בשם רב ורועה עדה וקבוצה בישראל יכנה את עצמו - מה יענה לדבר ה' על ידי נביאו: את החבל תאכלו ואת הצמר תלבשו... ואת החולה לא רפאתם ולנשברת לא חבשתם ואת הנדחת לא השבותם ואת האובדת לא בקשתם... ותהייתה לאכלה לכל חית השדה (יחזקאל לד, ג-ה').

ובשיחת יום ב' דחג השבועות ה'תשי"ז^[5] מבאר רבינו ענינו, וז"ל "וכמו"כ יש להבהיר ולעורר אודות גודל האחריות המוטלת על הרבנים ומורי-הוראה, בכל הקשור למילוי תפקידם ללמד ולהורות את האמת דתורתנו תורת-אמת כמו שהיא, מבלי לערב שיקולים אחרים.

ובהקדם ההוראה מאופן נתינת התורה במעמד הר סיני, שעל זה אמרו חז"ל "מה להלן כו' אף כאן כו'": אע"פ שהתורה ניתנה לכל ששים ריבוא בני", ועד שאינא במדרש שאילו היו ישראל ששים ריבוא חסר א' לא היתה ניתנת התורה אפילו למשה רבינו, מ"מ, "משה קיבל תורה מסיני" באופן ש"אתה (משה) מחיפה לעצמך", הדינו שישנו ענין של הבדלה בין משה רבינו לכל בני", כיון שמשה רבינו צריך למסור את דבר ה' כמו שהוא, מבלי להתחשב איך יתקבלו הדברים אצל השומעים.

וזהו גם שבמעמד הר סיני היו מסתכלים למזרח ושומעין את הדיבור יוצא "אנכי גו'", וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה, היינו שמכל הצדדים היו א' ורק גילוי אלקות כמו שהוא לאמיתותו.

ובהתאם לכך צריכה להיות גם הנהגתם של רבנים ומורי הוראה - לומר את האמת של התורה כמו שהיא, ללא פשרות, ולא לנסות להתאים את התורה לפי רוחם של הבעלי-בתים שומעי לקחו, בגלל שחושש שאם לא יהיו הדברים לפי רוחם, לא יקבלו את הדברים, ובמילא יתמעט הכבוד שרוחשים לו, מפני שיחשיבוהו ל"בטלן"...

וכאמור, שאצל כל בני" צריכה להיות הנהגה ע"פ מאמר המשנה "הוי מתלמידיו של אהרן .. אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", "שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא, צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'", ועאכו"כ כאשר מדובר אודות רבנים ומורי-הוראה, שתפקידם לקרב את בני" לאביהם שבשמים.

לב. זאת ועוד:בשנים האחרונות, ובפרט לאחרי המאורעות האחרונים, נתעוררו כו"כ מבני" להתקרב להקב"ה, לתורתו ומצותיו. ואעפ"כ, גם כאשר בישאם לשאול ולברר כו', לא מנצלים את ההזדמנות כדעבי לומר להם את האמת לאמיתתה, "אמת הוי' לעולם".

וזהו הקלקול שבדורנו, דרא דעקבתא דמשיחא - שגם כאשר אנשי הדור עומדים בתנועה של התעוררות, הנה תמורת הנהגה ד"פרנס לפי דורו" (כלשון הגמרא), לנצל את התעוררות הדור

ולהורות להם את דבר הוי' כפי שנתגלה בתורת אמת, ממשכים להתיירא מפני הדור כמקודם, למרות שבמשך עשרים שנה האחרונות נשתנו פני הדברים, והדור מוכן לקבל את האמת לאמיתתה.

ממשכים לטעון "כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע", ו"מוטב שיהיו שוגגין כו'", אבל שוכחים שהדברים אמורים רק קודם שבאים לשאול, משא"כ לאחרי שבאים לשאול, חיביים לומר את ההלכה לאמיתתה.

והגע עצמך: תמורת זאת שהיו יכולים לסייע לאלפים מבנ"י לרוות צמאונם בתומ"צ - משוחחים אודות ענינים שאין להם שחר, או שעוזבים את הנהגת הקהילה למשך חודש שלם, כדי שלא יצטרכו לענות על השאלות של אנשי הקהילה... - הנהגה כזו, היא בבחינת "חובל באחרים"...

לג. המורם מכל האמור לעיל - שדוקא אלו שהם אנשי מעלה, רבנים ומורי-הוראה, יש לעורר אותם לפעול כדעבי בקירובם של בני" לאביהם שבשמים.

ואי אפשר לדחות זאת למשך זמן - דכיון שעומדים אנו בסמיכות לביאת המשיח, "קול דודי הנה זה בא",- שלא כדעת הטוענים שרחוקים אנו מביאת המשיח כרחוק מזרח ממערב... ובמילא יכולים להמשיך לחשוב על כבוד המזומה, קניית בית, הגדלת החשבון בבנק, וכיו"ב, תוך כדי וויתור על הענינים העיקריים -הרי צריכים לסיים ולהשלים את העבודה דקירוב כל בני" לאביהם שבשמים, לתורתו ומצוותיו.

וכאשר עוסקים בזה בתוקף ד"מאן מלכי רבנן", אזי "אמר מלכא עקך טורא", לבטל את הענינים שי'נדמה להם כהר", והולכים "מחיל אל חיל" בזיכוי הרבים, אשר, עי"ז ניתוסף גם בעבודת עצמו.

ועי"ז פועלים וממהרים שיבוא משיח צדקנו שעה אחת קודם, ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בעגלא דידן^[6].

ויש להוסיף מ"ש כ"ק אדמו"ר בשיחת ש"פ שמיני תשט"ז^[7] "עוד טוענים שע"פ דין מחוייבים לנהוג כבוד ברבנים, מצד כבוד הרבנים והתורה.

בענין זה ישנו פתגם מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שכל כחו של רב הוא מצד התורה, אבל כאשר הוא 'פוסק' היפך התורה - הרי הוא עצמו מסלק מעצמו את כח הרבנות שלו.

ענין זה מובן גם ע"פ נגלה, שהרי בזמן הזה אין לנו סמוכים, וכל כחם של רבנים הוא מצד זה ש"שליחותיהו קא עבדינן", והרי בנוגע לשליח הדין הוא שכח השליח הוא דוקא בשעה שעושה ציוויו של המשלח, אבל בשעה שאינו שומע לקול המשלח, ועושה מה שעולה ברצונו - על כך אין לו כח של שליח ובמילא, בשעה שרב "פוסק" היפך התורה - שהרי הם עצמם מודים שה"פוסק" שלהם אינו ע"פ תורה, אלא שטוענים שכדי לקרב אנשים מישראל הדבר כדאי - אזי לא שייך כל ענין כבוד הרבנות! ואף שאותו רב עצמו, זמן קצר לאחר-מכן, אומר שיעור פוסקס דינים ע"פ תורה - אין ענין אחד נוגע לשני...

ועפ"ז, בנדוד - כשמדובר בנוגע להענינים שהרבנים הנ"ל פוסקים היפך התורה - הרי ענינים אלו הם בבחינת חלום ממש, וממילא מובן שאין שייך בזה כלל הענין דכבוד הרבנות", ע"ש עוד.

יהדות בלי פשרות, ובאופן דלא תגורו מפני איש

ברמב"ם הלכות סנהדרין^[8] נפסק בטו"מ חו"מ ריש סי' יב^[9] "שנים שבאו לפניך לדין, אחד רך ואחד קשה... משתשמע דבריהם ותדע להיכן הדין נוטה, אי אתה רשאי לומר: איני נזקק לכם. ואם היה ממנה לרבים, חיב להזקק להם שנאמר 'לא תגורו מפני איש'". ומבאר כ"ק אדמו"ר^[10] ש"הו התנאי הראשון אצל תלמיד חכם".

הזהירות בזה במיוחד בזמה"ז כתב במכתב^[11] וז"ל "יה"ר אשר רבות בשנים ינצל כל האפשריות שישנן, והאפשריות שאפשר לייצרך, לביסוס היהדות המסורתית, יהדות בלי פשרות, ובאופן דלא תגורו מפני וגו',

אשר אם בכל התקופות ובכל המקומות זו אך זוהי דרך תורתנו תורת אמת, עאכו"כ במדינה זו ובתקופה זו, רבת המבוכות וטשטוש הגבולות, ועד - לשינוי ערכין, וייתרה מזה - עד לאמירה לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך וגו'.

והרי הובטחנו, הבא לטהר - וידוע דיוק רבנו הזקן (בעל התינאי והשו"ע) לטהר אחרים - מסייעין אותו".

ובמכתב אחרת^[12] "....מטעמים מובנים לא הוכנסו ברשימה בטויים ההולמים את ההנהגה המזורה ומצערה ומבהילה דמכירת הבתים בשכונות אלו כדי לעבור לשכונות אחרות. ועוד טעם בזה, אשר תקוית חזקה אשר רבני ארצות הברית, מורי הוראה בישראל, אשר עליהם לעמוד בפרץ בכל עניני אחב"י, על אחת כמה וכמה בענין הכי חשוב זה האמור, יצאו בקול גדול מתאים לגודל הענין ובפירסום גדול מיוסד על מה שנאמר לא תגורו מפני איש, וזכות הרבים מסייעתם".

ובעוד מכתב^[13] כתב שהחיוב לברר שאלות חל רק על המרא דאתרא, אבל אם כבר חקר מחויב הוא לפרסם, וז"ל "לכתבו ע"ד אי"המענה י"ד: (1) הפאָלאַשים - פס"ד בשו"ע (שלבד רב מארי דאתרא בנוגע למילי דאתרא) - אין חיוב על כאו"א לחקור ולברר שאלות וכו'

אבל באם חקר ובירר ככל הצורך חל ע"ז "לא תגורו מפני גו'" ומחוייב לפרסם, אפילו באם לא ישמעו לו".

ויש להוסיף עוד מ"ש רבינו במכתב הערות על ספר התורה והעולם (טלושקין)^[14], וז"ל "יישר כח על מאמרו נגד הפשרות, שזרו בקעה היותר מבהילה במדינה זו ובתקופה זו, ולא לבד שאין נוהגין כהוראת תורתנו במקרים כמו אלו שצריך להוסיף גדר, אלא שעוד מוסיפים פרצה על פרצה באמתלא שע"ז יצילו עכ"פ את המיעוט, אף שרואים במוחש ההיפך", ע"ש עוד.

^[1] אג"ק ח"י"ט עמ' קצה - מכתב ז"ר

^[2] אג"ק ח"י"ח עמ' מח - מכתב ו'תקמט.

^[3] להעיר עוד מאג"ק חלק יב עמ' קיז - מכתב ג'תתקכח, במכתב הערות על ספר התורה והעולם (טלושקין), וז"ל הק' 'פ' יוצא (ס"ה ואילך) יישר כח על מאמרו נגד הפשרות, שזרו בקעה היותר מבהילה במדינה זו ובתקופה זו, ולא לבד שאין נוהגין כהוראת תורתנו במקרים כמו אלו שצריך להוסיף גדר, אלא שעוד מוסיפים פרצה על פרצה באמתלא שע"ז יצילו עכ"פ את המיעוט, אף שרואים במוחש ההיפך".

^[4] ובאג"ק ח"ג ע" כב - מכתב תכז: "בעברי עליו שבעתי נחת, שבעת הזאת ובמדינה הזאת וכו' כוחא דהיתרא לא עדיף ליי לכפות בשביל זה את השכל

^[5] ע' 64, ובשיחת שבת פרשת שלח תשט"ז תו"מ חלק יז עמ' 21.

^[7] תו"מ חט"ז עמ' 260-259.

^[8] פכ"ב הלכה א-ב.

^[9] ע"פ סנהדרין ד"ו ע"ב. ע"י טור, סמ"ע ס"ק ב, ט"ז ס"ק א, ביאור הגר"א ס"ק ב.

^[10] שיחת שבת פ' וישב, י"ט כסלו, ה'תשכ"ח - תו"מ חנ"א עמ' 382.

^[11] אג"ק חכ"ג עמ' קעג - מכתב ח'תתטו.

^[12] אג"ק חכ"ו עמ' קכה - מכתב ט'תרעח.

^[13] אג"ק חל"ב עמ' פג - מכתב יב"ח.

^[14] אג"ק חלק יב עמ' קיז - מכתב ג'תתקבח.

^[1] הישר ולהטותו מדין אמת לאמתו. - (ונפלאתי למה זה יצא מגדרו ובסי' ע"ז מדבר בקול חלושה וכו' הנה ה"ז ענין שנמסר לע"ה וכו' והחכם עיניו בראשו לראות שע"ז פורצים פרצה לבוא לאיסורים דאורייתא. ואם גם אחרי רוב עיון ועומק לא מצא טעמים לאיסור ברור, עכ"פ לא הו"ל להדפיס תשובה זו ולחת מקום לומר: ראה המשחמגים ג"כ מקילים בזה. ועל כנון דא נאמר אם מלה כסלע משתוקא בתרין").

^[4] אג"ק חט"ו עמ' רמו - מכתב ה'תקסא.

^[5] תו"מ ח"כ סוף עמ' 62, ע"ע שיחת יב תמוז שנה זו אות יא, תו"מ שם עמ' 114.

^[6] ע"ע שיחת י"ג תמוז תשכ"ט תו"מ ח"ז עמ' 94, והנסמך שם לחלק ל"ו

During contact—whether through magah, masa, or ohel—a person functions almost as an avi avos hatum’ah – by extension of the meis itself and can therefore transmit av hatum’ah to others.

Once he separates, he becomes an ordinary av hatum’ah and his capacity to transmit tum’ah is diminished; now, he can only make a rishon. The result is that when a tamei Kohen comes in contact with a meis, he is presently receiving higher tumah than what his present status is.

The Rambam^[3] and the Rosh,^[4] followed by the majority of poskim, rule in accordance with Rav Yosef. Accordingly, a Kohen is prohibited from becoming tamei, notwithstanding the fact that he is already tamei meis.

The Raavad,^[5] however, rules in accordance with Rabba and states explicitly that Kohanim nowadays are not prohibited from becoming tamei, since they are already tamei. Were this view accepted l’halachah, it would dramatically reshape the application of hilchos tum’as Kohanim. But it is not the accepted opinion.

While we do not follow the Raavad as the normative ruling, it may be combined with other heterim. As a general rule in halacha, a shittah dechuyah can be employed as a tziruf to generate a sfek sfeika, thereby allowing for leniency. Indeed, the Mishneh LaMelech,^[6] in the context of kivrei akum—which, according to minority opinions, do not convey tum’as meis—suggests that Kohanim today may rely on a tziruf combining those opinions with the view of the Raavad. The Dagul MeiRevavah,^[7] as well, ruled accordingly, a position that has considerable relevance today where many roads pass alongside non-Jewish cemeteries with overhanging trees that create an ohel over the graves and the travelers.

Similarly, in the context of kivrei tzadikim, Rav Shlomo Eliezer Alfandari (known as the Saba Kadisha) proposed a tziruf combining the view that kivrei tzadikim ein metamin – though widely contested – with the position of the Raavad.

However, this approach doesn’t come without difficulty. While a shittah dechuya may serve as part of a sfek sfeika, this is not the case where that opinion stands in opposition to virtually all other poskim. The Mishneh LaMelech (later on in his discussion) raises this concern regarding using Raavad’s shittah as a tziruf. The Dagul MeiRevavah as well, who initially used the Raavad for a tziruf, later retracted his earlier ruling, albeit for a different reason, suggesting that the Raavad’s leniency may pertain only to malkus, while an issur—possibly even de’oraisa—may nonetheless remain. Furthermore, the Chasam Sofer^[8] cites a teshuva authored by the Raavad himself, (apparently written after his hasagos on the Rambam) in which he rules explicitly that a Kohen who is tamei remains prohibited from becoming tamei again. This weakens the reliability of using the Raavad as a viable tziruf.

A final leniency for Kohanim to visit kivrei tzadikim touches on the broader question of the genealogical certainty of Kohanim in our times. Absent documented lineage extending back more than a few generations, how can one establish with certainty the authenticity of kehuna status today?

One may ask the same about Jewish identity; but that concern is far less acute. Inter-marriage has historically been viewed as an absolute violation, as emphasized throughout Tanach, Chazal, and ingrained in the culture of Yiddishkeit. In earlier historic periods, inter-marriage was exceedingly rare; in the exceptional cases where it did occur, the individual was typically severed from the community, and subsequent generations did not retain Jewish communal identity.

Even in historical periods when inter-marriage grew—such as the era preceding the Spanish Expulsion or during the Haskalah in Europe—those who intermarried effectively assimilated, and their descendants ceased identifying as Jews. Families that retained Jewish identity did so precisely because they preserved strict marital boundaries.

The situation of Kohanim, however, is fundamentally different. Kohanim lived intermingled with the broader Jewish population, without structural

separation. As such, it is entirely plausible that identification of kehuna became blurred over the centuries. (A notable exception is the community of Djerba, an unusually isolated population consisting almost exclusively of Kohanim dating back to the period of the Churban Bayis Rishon.^[9])

Several early poskim acknowledge this fact and incorporate it in halachic context. Most notably, the Shvus Yaakov^[10] permits a Kohen who married a chalutzah to remain married, reasoning that Kohanim today lack verified lineage and that bedi’eved there is room for leniency regarding an issur d’rababan. Also cited is a teshuvah of the Maharashdam,^[11] who is meikil with respect to the issur d’rabbanan of shevuya l’kohen (where a woman taken captive by non-Jews is presumed to be a chalalah). He ruled her permitted based on testimony that was not halachically sufficient on its own, but was accepted b’tziruf with the consideration that the lineage of Kohanim today is not fully established.

These rulings were built upon an earlier statement of the Rivash,^[12] who explains that the mitzvah of ve’kidashto (honoring a Kohen) is less obligatory today because Kohanim’s yichus are not verified. Based on this, the Magen Avraham^[13] explains why, in practice, people were not meticulous about giving the Kohen proper honor, despite the mitzvah of ve’kidashto being de’oraysa.

This may similarly apply to kivrei tzadikim, where an existing basis for leniency allows for an added tziruf of unverified kehuna today.^[14]

[1] מסכת נזיר (מב, ב)
 [2] יש גורסים שם נזיר, אבל אין חילוק לדינא בין הגירסאות, כמו שפירשו המפרשים ששינהם, כהן ונזיר נלמדים זה מזה.
 [3] הלכות אבל (פרק ג הלכה ד)
 [4] הלכות טומאה (סימן ו)
 [5] הלכות נזירות (פרק ה הלכה טו)
 [6] הלכות אבל (פרק ג הלכה א)
 [7] יורה דעה סימן שעב (סעיף ב)
 [8] בשו"ת חתם סופר חלק י"ד (סימן שלח) וראה עוד בסימן שלט.
 [9] See „From Djerba to Jerusalem,” Chapter 1 (Artscroll, 2018)
 [10] חלק א (סימן צג)
 [11] חלק אבן העזר (סימן רלה)
 [12] סימן צד
 [13] סימן רא (ס"ק ד)
 [14] ראה עוד בגליון מהרש"א יורה דעה סימן שעב (סק"ג) שמביא צירוף זה גבי איסור טומאת כהנים לענין אחר.

Fire Damage

| Rabbi Baruch Fried, Dayan Bais Havaad

Liability for Igniting a Fire

One who ignites a fire, even within his own property, which spreads to someone else's property and causes damage, is liable to pay for the damage he caused. If multiple people were involved in creating a fire, liability is placed on the person who is responsible for the fire's spread and damage. The same rules apply to one who placed his friend's property in the path of an incoming fire.

If the fire could not have caused the damage on its own, but it was lit where a regular wind was likely to carry it, the one who lit the fire is fully liable. He is also liable if the spread of the fire was caused by an uncommon wind, in the event that such a wind had already begun to blow at the time that the fire was lit. (C.M. 418:9-11)

Liability for fire damage can fall under one of two categories: *isho mishum chitzo* and *isho mishum mamono*.

- **Isho Mishum Chitzo:** If the fire was lit within the property of the victim, or if it was unguarded at the time it was lit and spread straight into the property of the victim, the fire is a form of human damage.
- **Isho Mishum Mamono:** If the fire was lit outside of the victim's property and it was originally guarded, but due to an outside circumstance it reached the property of the victim, the arsonist is primarily liable for his lack of responsibility in guarding his fire. (Bava Kama 22a-23a; C.M. 418:13)

Covered Items

The Torah limits the liability of fire damage to assets that are out in the open, like crops growing in a field. Objects that were *tamun* [literally: hidden], meaning that they were covered when the fire reached them are not included and the arsonist is exempt from paying for the actual objects. Instead, the arsonist only needs to pay as if the object that was covering them filled the entire space beneath it. For example, if the fire consumed a hay stack that had farm machinery buried inside it, the arsonist pays as if the stack were entirely made of hay. (Bava Kama 61b) According to most Poskim, (C.M. 418:13) the exemption of *tamun* only applies to fires that were *isho mishum mamono*, fires that were lit outside the property of the victim and were initially guarded. Conversely, fires that were *isho mishum chitzo*, lit within the property of the victim, or were not guarded at all and caused direct damage, carry full liability for all objects damaged, with the exception of things that no one would suspect might be there, such as a wallet in a haystack. However, there are Poskim who apply the exemption of *tamun* to all fires that came from outside the victim's property. (Bair HaGra ad loc. 33)

Even where the exemption of *tamun* does apply, some Acharonim suggest that there is still liability in *dinei shamayim*. (Birchas Shmuel Bava Kama 2:1) Others rule that the arsonist is entirely exempt. (Chazon Ish Bava Kama 2:7) Additionally, the practical applications of what constitutes covered and how one assesses the correct amount for the space of the covered items is unclear. (Chazon Ish Bava Kama 2:5)

One who covers over another's property that is about to burn, thereby exempting the arsonist, is himself liable in *dinei shamayim*. (C.M. 418:16)

Wind Damage

The derivatives of fire damage, including anything that can make use of an available force to cause damage, carry the same liability as fire. For example, placing an object on a roof where a regular wind can blow it off and cause damage as it falls, is a derivative of fire damage and carries the same liability. (C.M. 411:1) However, if they cause damage through an unexpected force, the person who placed them there is not liable. (C.M. 411:3-4) If the force that caused the damage was a human who exerted the force inadvertently, there is a *machlokes* among the Rishonim as to whether the person who placed it there is liable. (Tosafos Bava Kama 6a s.v. L'asuyai) This may be applicable to items left in a street where cars may run over them, causing pieces to fly out and do damage.

There is a dispute among the Acharonim as to whether the derivatives of fire can ever be categorized as *isho mishum chitzo*, even if they were left unguarded or in the property of the victim. (Chazon Ish Bava Kama 2:2;

Har Tzvi O.C. 1:132)

In partnership with the Bais Haavad's Yorucha Program To learn more about Yorucha visit yorucha.org

Is a Worker Culpable For Causing Missed Deadlines by Hanging an Clock With The Incorrect Time?

| Rav Aryeh Finkel

Question: A man owns a factory which doesn't allow employees to bring cell phones onto the floor. He has a big clock – the only clock on the floor – which everything runs in accordance to. He hired someone to put up the clock and that worker didn't set the time correctly. As a result of the clock being half an hour slow, deadlines were missed and earnings were lost. Does the worker who hung the clock have any culpability for the damages?

Answer: What basically happened here was that the person hired to put up the clock provided false information to people in the factory, and a loss resulted based on that information. This is a case of *gamri*.

The Gemara discusses a case where someone goes to a professional coin dealer and asks if a specific coin is good. The professional confirms that it is good and, based on that information, the man accepts the coin. In the end, the coin turns out to have no value. The Gemara says that in certain cases the professional is culpable because the false information he provided caused the loss.

The Gemara says that if the client tells the professional that he is relying on him, the person is liable because he knows that his opinion is being relied upon. The Nesivos Hamishpot adds that this is only true if the information is being provided free of charge. If the client is paying the professional for his evaluation, it is always understood that his opinion is being relied upon, and the professional does not have to be informed of this.

Accordingly, if someone is facing a deadline and asks his friend what time it is, clearly telling him that he is relying on him to give him the correct time so that he can meet his deadline, and the friend answers that it is 4oclock, when it is actually 4:45, the friend is *chayav* to pay if the false information he provided leads to a monetary loss.

In the case in question, the worker is being paid to put up the clock and setting it properly seems to be part of his job. If his job included taking care of the entire "clock project", he is liable. If, however, he was only hired to put up the clock and setting it was not part of his job, he would be *potur*.